

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

શ્રી નારકેસરી પ્રકાશ લિમિટેડ અને અન્ય

વિરુદ્ધ

એમ્પ્લોયીઝ સ્ટેટ ઇન્શ્યોરન્સ કોર્પોરેશન **ETC, ETC.**

૧૫ ઓક્ટોબર, ૧૯૮૪

[એ. પી. સેન અને ઇ. એસ. વેંકટરમૈયા, જસ્ટિસ]

કર્મચારી રાજ્ય વીમા અધિનિયમ ૧૯૪૮, કલમ ૨ (૯) વહીવટી સ્ટાફના સભ્યો અને પ્રિન્ટિંગ પ્રેસના સંપાદકીય સ્ટાફ-પછી ભલે તે "કર્મચારી" હોય.

શબ્દો અને વાક્યો: 'કર્મચારી' કારખાનાના વહીવટ સાથે સંકળાયેલા કોઈપણ કામ પર વેતન માટે કાર્યરત કોઈપણ વ્યક્તિ-નો અર્થ. કર્મચારી રાજ્ય વીમા અધિનિયમ ૧૯૪૮, કલમ ૨ (૯):

કાયદાનું અર્થઘટન-ક કોઈ કાયદાની જોગવાઈઓ અન્ય કાયદાની જોગવાઈઓ દ્વારા નિયંત્રિત થઈ શકે છે.

અપીલ કરનારાઓ અખબારોના પ્રિન્ટરો અને પ્રકાશકો હતા.કર્મચારી રાજ્ય વીમા નિગમના સહાયક પ્રાદેશિક નિર્દેશકે ૧ ઓક્ટોબર, ૧૯૭૫ના રોજ અપીલકર્તાઓને નોટિસ બહાર પાડીને ૨૮ જાન્યુઆરી, ૧૯૬૮થી સમાચારપત્રોના વહીવટી અને સંપાદકીય કર્મચારીઓના સંબંધમાં યોગદાન આપવા માટે કહ્યું હતું કે ઉપરોક્ત કર્મચારી કર્મચારી ૧૯૬૬ના સુધારા અધિનિયમ નંબર ૪૪ દ્વારા સુધારેલા કર્મચારી રાજ્ય વીમા અધિનિયમ ૧૯૪૮ની કલમ ૨ (૯) માં 'કર્મચારી' અભિવ્યક્તિની વ્યાખ્યામાં આવે છે.ઉપરોક્ત માંગણીઓ કરવામાં આવ્યા પછી, અપીલકર્તાઓએ ૨૮ જાન્યુઆરી, ૧૯૬૮ અને ૧૯ નવેમ્બર, ૧૯૭૬ વચ્ચેના સમયગાળા દરમિયાન ઉપરોક્ત કર્મચારીઓના સંબંધમાં યોગદાન આપવાની જવાબદારી પર સવાલ ઉઠાવતા કાયદાની કલમ ૭૫ હેઠળ કર્મચારી રાજ્ય વીમા અદાલત સમક્ષ અરજીઓ દાખલ કરી હતી.જોકે તેમણે ૧૯ નવેમ્બર, ૧૯૭૬ પછીના સમયગાળાના સંદર્ભમાં તેમની જવાબદારી અંગે વિવાદ કર્યો ન હતો, જે તારીખે રાજ્ય સરકાર દ્વારા કલમ ૧ (૫) હેઠળ જાહેરનામું બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું.આ અરજીઓનો કર્મચારી રાજ્ય વીમા નિગમ દ્વારા વિરોધ કરવામાં આવ્યો હતો.

કર્મચારી વીમા અદાલતે એવી અરજીઓને મંજૂરી આપી હતી કે જ્યાં સુધી રાજ્ય સરકાર દ્વારા કાયદાની કલમ ૧ (૫) હેઠળ જાહેરનામું બહાર પાડવામાં ન આવે ત્યાં સુધી અપીલકર્તાઓની સંસ્થાઓ એટલે કે પ્રેસના વહીવટી અને સંપાદકીય વિભાગોને આ કાયદો લાગુ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી આ કર્મચારીઓને કાયદાની કલમ ૨ (૯) દ્વારા વ્યાખ્યાયિત 'કર્મચારીઓ' તરીકે ગણી શકાય નહીં.

તે પછી કોર્પોરેશને કાયદાની કલમ ૩૨ હેઠળ ઉચ્ચ અદાલતો સમક્ષ અપીલ દાખલ કરી હતી, જેને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, જેમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે સંબંધિત કર્મચારીઓ કલમ ૨ (૯) માં આપવામાં આવેલી વ્યાખ્યામાં આવે છે અને તેથી, અપીલકર્તાઓ અધિનિયમ હેઠળ પણ તેમના સંબંધમાં સંબંધિત સમયગાળા દરમિયાન યોગદાન આપવા માટે જવાબદાર છે.

આ અદાલતમાં કરવામાં આવેલી અપીલને નકારી કાઢીને,

ઠરાવવામાં આવ્યું કે કર્મચારી રાજ્ય વીમા અધિનિયમ ૧૯૪૮ની જોગવાઈઓની તપાસ સૂચવે છે કે દરેક પ્રિન્ટિંગ પ્રેસના વહીવટી વિભાગ અને સંપાદકીય વિભાગમાં વેતન માટે કાર્યરત વ્યક્તિઓ કાયદાની કલમ ૨ (૯) માં વ્યાખ્યાયિત કર્મચારીઓ છે અને કર્મચારી રાજ્ય વીમા નિગમ દ્વારા કરવામાં આવેલી માંગ વાજબી છે.[૯૭૦૬]

૨. કર્મચારી રાજ્ય વીમા અધિનિયમ, ૧૯૪૮નો ઉદ્દેશ માંદગી, પ્રસૂતિ અને રોજગારની ઇજાના કિસ્સામાં કર્મચારીઓને ચોક્કસ લાભો આપવાનો અને કાયદાની કલમ ૧ (૪) ના સંબંધમાં કેટલીક અન્ય બાબતો માટે જોગવાઈઓ કરવાનો છે, જેમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે તે પ્રથમ વખત મોસમી કારખાનાઓ સિવાયના તમામ કારખાનાઓ (સરકારી કારખાનાઓ સહિત) ને લાગુ પડશે.જો કે, કાયદાની કલમ ૧ (૫) એ જોગવાઈ કરે છે કે યોગ્ય સરકાર, કર્મચારી રાજ્ય વીમા નિગમ સાથે પરામર્શ કરીને અને જ્યાં યોગ્ય સરકાર સત્તાવાર રાજપત્રમાં જાહેરનામા દ્વારા આમ કરવાના તેના ઇરાદાની છ મહિનાની નોટિસ આપ્યા પછી કેન્દ્ર સરકારની મંજૂરી સાથે રાજ્ય સરકાર હોય, તો કાયદાની જોગવાઈઓ

અથવા તેમાંથી કોઈપણ અન્ય સંસ્થા અથવા સંસ્થાઓના વર્ગ, ઔદ્યોગિક, વ્યાપારી, કૃષિ અથવા અન્યથા સુધી વિસ્તરે છે.જોકે અધિનિયમમાં 'સ્થાપના' શબ્દની વ્યાખ્યા કરવામાં આવી ન હતી. [૯૬૭એ-ઈ]

૩. કાયદાની કલમ ૨ (૯) 'કર્મચારી' શબ્દને વ્યાખ્યાયિત કરે છે, જેનો અર્થ કારખાનામાં વેતન માટે કાર્યરત કોઈપણ વ્યક્તિ અથવા કારખાનાના કાર્યના સંબંધમાં વેતન માટે કાર્યરત કોઈપણ વ્યક્તિ થાય છે.તેનો અર્થ એ પણ થાય છે કે જે સંસ્થાને કાયદો લાગુ પડે છે તેના કામમાં અથવા તેના સંબંધમાં વેતન માટે કાર્યરત કોઈપણ વ્યક્તિ.[૯૬૭એચ]

તાત્કાલિક કિસ્સાઓમાં, દરેક પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં વહીવટી સ્ટાફના સભ્યો અને સંપાદકીય સ્ટાફને કલમ ૨ (૯) હેઠળ કર્મચારીઓ તરીકે ગણવા પડે છે.તેઓ આનુષંગિક અથવા પ્રારંભિક અથવા કારખાનાના કામ સાથે જોડાયેલા કામ પર સંબંધિત વ્યવસ્થાપન દ્વારા સીધા કાર્યરત હોય છે.દરેક કિસ્સામાં કારખાનાનું કામ સમાચારપત્રનું છાપકામ અને પ્રકાશન હોવાથી, તેનું કામ અખબાર છાપવા માટે સામગ્રી તૈયાર કરવામાં રોકાયેલા સંપાદકીય સ્ટાફના સભ્યો અને કારખાનાની બાબતોનું સંચાલન કરવા માટે જરૂરી વહીવટી કર્મચારીઓની સહાય વિના કરી શકાતું નથી.[૯૬૯સી-ડી]

હૈદરાબાદ એસ્બેસ્ટોસ સિમેન્ટ પ્રોડક્ટ્સ લિમિટેડ વિ.કર્મચારી વીમા અદાલત અને અન્ય., [૧૯૭૮] ૨ એસ. સી. આર. ૩૪૫, રોયલ ટોકીઝ, હૈદરાબાદ અને અન્યો વિરુદ્ધ કર્મચારી રાજ્ય વીમા નિગમ., [૧૯૭૯] ૧ એસ. સી. આર. ૮૦ અને નાગપુર ઇલેક્ટ્રિક લાઇટએન્ડ

પાવર કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ પ્રાદેશિક નિયામક કર્મચારી, રાજ્ય વીમા નિગમ વગેરે,
[૧૯૬૭] ૩ એસ. સી. આર. ૯૨ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૪. સંપાદકીય સ્ટાફના સભ્યો સ્પષ્ટપણે કાયદાની કલમ ૨ (૯) ની કલમ (i) હેઠળ આવે છે. વહીવટી સ્ટાફ "ફેક્ટરીના વહીવટ સાથે જોડાયેલા કોઈપણ કામ પર વેતન માટે કાર્યરત કોઈપણ વ્યક્તિનો સમાવેશ કરે છે" એવા શબ્દો ધરાવતી કલમ હેઠળ આવે છે.[૯૬૯એચ; ૯૭૦એ]

૫. કોઈ કાયદાની અસર બીજા કાયદાની જોગવાઈઓ દ્વારા નિયંત્રિત કરી શકાતી નથી, સિવાય કે એકની જોગવાઈઓ બીજાની જોગવાઈઓને અસર કરે.

[૯૭૦ડી]

સિવિલ અપીલેટ જ્યુરિસડિક્શન:૧૯૮૪ની સિવિલ અપીલ્સ નંબર ૩૨૯૬-૬૭.

૧૯૭૮ના એફ. એ. નંબર ૩૫ અને ૧૯૭૩ના ૧૩૯માં બોમ્બે હાઈકોર્ટના ૨૩મી જાન્યુઆરી, ૧૯૮૧ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી વિશેષ રજા દ્વારા અપીલ.

બી.કાંટા અપીલકર્તાઓ માટે રાવ અને વિજય ફડકે.

પ્રતિવાદી માટે અબ્દુલ ખાદર અને આર. એન. પોદ્દાર.

કોર્ટનો ચુકાદો વેંકટરમણ, જસ્ટિસ દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

શ્રી નવકેસરી પ્રકાશન લિમિટેડ અને નવ સમાજ લિમિટેડ, નાગપુર બંધારણની કલમ ૧૩૬ હેઠળ વિશેષ રજા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ઉપરોક્ત બે અપીલમાં અપીલકર્તા છે. અપીલ કરનારાઓ અનુક્રમે 'તરુણ ભારત' અને 'નાગપુર ટાઈમ્સ' તરીકે ઓળખાતા અખબારોના પ્રિન્ટરો અને પ્રકાશકો છે. તેમનો કેસ એ છે કે તેમની સંબંધિત સંસ્થાઓના વહીવટી અને સંપાદકીય વિભાગોમાં વેતન માટે કામ કરતા તેમના એમ્પ્લોયીઓ ૧૯ નવેમ્બર, ૧૯૭૬ પહેલાં કર્મચારી રાજ્ય વીમા અધિનિયમ, ૧૯૪૮ (ત્યારબાદ 'અધિનિયમ' તરીકે ઓળખાય છે) ની કલમ ૨ (૯) માં વ્યાખ્યાયિત 'કર્મચારી' ન હતા. ૧ (૫) મહારાષ્ટ્ર રાજ્યની સરકારે આ કાયદાને ઉપરોક્ત કર્મચારીઓને પણ લાગુ પાડ્યો હતો અને તેથી તેઓ તે તારીખ સુધી કર્મચારીઓના સંબંધમાં આ કાયદા હેઠળ કોઈ યોગદાન આપવા માટે જવાબદાર ન હતા. જો કે તેઓ તેમની માલિકીની પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં વેતન માટે તેમના દ્વારા નિયુક્ત વ્યક્તિઓના સંદર્ભમાં તે સમયગાળા દરમિયાન યોગદાન આપવાની તેમની જવાબદારી સ્વીકારે છે.

વહીવટી અને સંપાદકીય કર્મચારીઓના સભ્યોના સંબંધમાં અધિનિયમ હેઠળ યોગદાન આપવા માટે અપીલકર્તાઓની જવાબદારી અંગેનો વિવાદ કર્મચારી રાજ્ય વીમા નિગમના સહાયક પ્રાદેશિક નિયામક દ્વારા ૧ ઓક્ટોબર, ૧૯૭૫ના રોજ બહાર પાડવામાં આવેલી નોટિસ દ્વારા તેમને ૨૮ જાન્યુઆરી, ૧૯૬૮થી પણ ઉપરોક્ત સભ્યોના સંબંધમાં યોગદાન આપવા માટે કહેવામાં આવ્યો હતો, જે તારીખે ૧૯૬૬ના સુધારા અધિનિયમ નંબર ૪૪ મુજબ અધિનિયમની કલમ ૨ (૯) માં 'કર્મચારી' અભિવ્યક્તિની સુધારેલી વ્યાખ્યા અમલમાં આવી હતી. ઉપરોક્ત માંગણીઓ કરવામાં આવ્યા પછી, અપીલકર્તાઓએ કર્મચારી વીમા અદાલત, નાગપુર સમક્ષ કાયદાની કલમ ૭૫ હેઠળ અરજીઓ દાખલ કરી હતી, જેમાં ૨૮ જાન્યુઆરી, ૧૯૬૮ અને ૧૯ નવેમ્બર, ૧૯૭૬ વચ્ચેના સમયગાળા દરમિયાન તેમના પ્રેસના વહીવટી

અને સંપાદકીય વિભાગોમાં કામ કરતા તેમના કર્મચારીઓના સંબંધમાં યોગદાન આપવાની તેમની જવાબદારી પર સવાલ ઉઠાવવામાં આવ્યા હતા.જો કે, તેઓએ ૧૯ નવેમ્બર, ૧૯૭૬ પછીના સમયગાળાના સંદર્ભમાં તેમની જવાબદારી અંગે વિવાદ કર્યો ન હતો, જે તારીખે મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય સરકાર દ્વારા કાયદાની કલમ ૧ (૫) હેઠળ જાહેરનામું બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું.આ અરજીઓનો કર્મચારી રાજ્ય વીમા નિગમ દ્વારા વિરોધ કરવામાં આવ્યો હતો.કર્મચારી વીમા અદાલતે એવી અરજીઓને મંજૂરી આપી હતી કે જ્યાં સુધી રાજ્ય સરકાર દ્વારા કાયદાની કલમ (૫) હેઠળ જાહેરનામું બહાર પાડવામાં ન આવે ત્યાં સુધી અપીલકર્તાઓની સંસ્થાઓ એટલે કે તેમના પ્રેસના વહીવટી અને સંપાદકીય વિભાગોને કાયદો લાગુ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તે વિભાગોમાં કામ કરતા કર્મચારીઓને કાયદાની કલમ ૨ (૯) દ્વારા વ્યાખ્યાયિત 'કર્મચારીઓ' તરીકે ગણી શકાય નહીં. કર્મચારી વીમા અદાલતના ચુકાદાને પગલે કર્મચારી રાજ્ય વીમા નિગમે કાયદાની કલમ ૮૨ હેઠળ બોમ્બે હાઈકોર્ટમાં અપીલ દાખલ કરી હતી. ઉચ્ચ અદાલતે ઉપરોક્ત અપીલને એમ કહીને મંજૂરી આપી હતી કે સંબંધિત કર્મચારીઓ કાયદાની કલમ ૨ (૯) માં આપવામાં આવેલી વ્યાખ્યામાં આવે છે અને તેથી અપીલકર્તાઓ તેમના સંબંધમાં પણ કાયદા હેઠળ સંબંધિત સમયગાળા દરમિયાન યોગદાન આપવા માટે જવાબદાર છે. અપીલકર્તાઓએ હાઈકોર્ટના ત્રીજા ચુકાદા સામે આ અપીલ દાખલ કરી છે.

અપીલકર્તાઓ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલો સાથે વ્યવહાર કરતા પહેલા, એ જણાવવું પડશે કે વહીવટી સ્ટાફના સભ્યો અને દરેક પ્રિન્ટિંગ પ્રેસના સંપાદકીય સ્ટાફને સંબંધિત વ્યવસ્થાપન દ્વારા તેના દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા અખબારને છાપવા અને પ્રકાશિત કરવાના વ્યવસાયને આગળ વધારવાના હેતુથી નિયુક્ત કરવામાં આવે છે.ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા ઉપરોક્ત અસરમાં નોંધાયેલા તથ્યોના આ તારણની ચોકસાઈ આપણી સામે લાગુ પડતી નથી.જોકે, અપીલકર્તાઓની મુખ્ય દલીલ એ છે કે સંબંધિત સમયગાળા દરમિયાન

તેઓએ તેમના પ્રિન્ટિંગ પ્રેસના ફેક્ટરી વિભાગો અને તેમના પ્રેસના વહીવટી અને સંપાદકીય વિભાગોનો સમાવેશ કરતા સ્થાપના વિભાગો વચ્ચેનો તફાવત જાળવી રાખ્યો હોવાથી, સંસ્થાના વિભાગોના કર્મચારીઓને એવા કર્મચારીઓ તરીકે ગણી શકાય નહીં જેમને કાયદાની કલમ ૧ (૫) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલી સૂચના સ્પષ્ટ રીતે આ સંસ્થાના વિભાગોને પણ કાયદાની મર્યાદામાં ન લાવે ત્યાં સુધી આ કાયદો લાગુ પડતો હતો.

કાયદાની કલમ ૨ (૯) જે પ્રશ્નના સમયગાળા દરમિયાન 'કર્મચારી' અભિવ્યક્તિને વ્યાખ્યાયિત કરે છે તે આ રીતે વાંચે છે:

"૨(૯)" "કર્મચારી" એટલે આ કાયદો જે ફેક્ટરી અથવા સંસ્થાને લાગુ પડે છે તેના કામમાં અથવા તેના સંબંધમાં વેતન માટે કાર્યરત કોઈપણ વ્યક્તિ અને –

((i) જે મુખ્ય નિયોક્તા દ્વારા કારખાના અથવા સંસ્થાના કોઈપણ કામ પર, અથવા આનુષંગિક અથવા પ્રારંભિક અથવા તેના કામ સાથે સંલગ્ન હોય, પછી ભલે તે કામ કર્મચારી દ્વારા કારખાના અથવા સંસ્થામાં અથવા અન્ય જગ્યાએ કરવામાં આવે; અથવા

((૨) જે તાત્કાલિક નોકરીદાતા દ્વારા અથવા તેના દ્વારા ફેક્ટરી અથવા સંસ્થાના પરિસરમાં અથવા મુખ્ય નોકરીદાતા અથવા તેના એજન્ટની દેખરેખ હેઠળ કામ પર કાર્યરત છે જે સામાન્ય રીતે ફેક્ટરી અથવા સંસ્થાના કામનો ભાગ છે અથવા જે ફેક્ટરી અથવા સંસ્થાના હેતુ માટે હાથ ધરવામાં આવેલા અથવા આનુષંગિક કામ માટે પ્રારંભિક છે; અથવા

((૩) જે વ્યક્તિની સેવાઓ આ રીતે આપવામાં આવે છે અથવા ભાડે આપવામાં આવે છે તે વ્યક્તિ દ્વારા જે વ્યક્તિની સેવા કામચલાઉ ધોરણે પ્રિન્સીપાલ એમ્પ્લોયરને આપવામાં આવે છે અથવા ભાડે આપવામાં આવે છે, તેણે સેનવિસનો કરાર કર્યો છે; અને તેમાં ફેક્ટરી અથવા સંસ્થા અથવા તેના કોઈપણ ભાગ, વિભાગ અથવા શાખાના વહીવટ સાથે અથવા ફેક્ટરી અથવા સંસ્થા માટે ઝોં સામગ્રીની ખરીદી અથવા ઉત્પાદનોના વિતરણ અથવા વેચાણ સાથે જોડાયેલા કોઈપણ કામ પર વેતન માટે કાર્યરત કોઈપણ વ્યક્તિનો સમાવેશ થાય છે; પરંતુ તેમાં નીચેનાનો સમાવેશ થતો નથી -

((ક) ભારતીય નૌકાદળ, સૈન્ય અથવા હવાઈ દળના કોઈપણ સભ્ય; અથવા

(બી) એવી કોઈ પણ વ્યક્તિ કે જેનું વેતન ઓવરટાઈમ કામ માટે મહેનતાણું સિવાય દર મહિને પાંચસો રૂપિયાથી વધુ હોય:

પરંતુ જે કર્મચારીનું ઓવરટાઈમ કામ માટે મહેનતાણું સિવાયનું વેતન યોગદાનના સમયગાળાની શરૂઆત પહેલાં નહીં પણ પછી કોઈપણ સમયે દર મહિને પાંચસો રૂપિયાથી વધુ હોય, તે કર્મચારી તે સમયગાળાના અંત સુધી કર્મચારી તરીકે ચાલુ રહેશે.

આ કાયદાનો ઉદ્દેશ કર્મચારીઓને માંદગી, પ્રસૂતિ અને રોજગારની ઇજાના કિસ્સામાં ચોક્કસ લાભ પ્રદાન કરવાનો અને તેના સંબંધમાં કેટલીક અન્ય બાબતો માટે જોગવાઈ કરવાનો છે.કાયદાની કલમ ૧ (૪) માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે તે પ્રથમ વખત મોસમી ફેક્ટરીઓ સિવાયના તમામ ફેક્ટરીઓ (સરકારની ફેક્ટરીઓ સહિત) ને લાગુ પડશે.અધિનિયમની કલમ ૨ (૧૨) દ્વારા 'ફેક્ટરી' શબ્દની વ્યાખ્યા એવી કોઈપણ જગ્યા તરીકે કરવામાં આવી છે કે જેના પર વીસ કે તેથી વધુ વ્યક્તિઓ અગાઉના બાર મહિનાના કોઈપણ દિવસે કાર્યરત હોય અથવા વેતન માટે કાર્યરત હોય અને જે કોઈ પણ ભાગમાં

ઉત્પાદન પ્રક્રિયા વીજળીની મદદથી કરવામાં આવી રહી હોય અથવા સામાન્ય રીતે આમ કરવામાં આવે છે પરંતુ તેમાં ખાણ અધિનિયમ, ૧૯૫૨ અથવા રેલવે સંચાલિત શેડના સંચાલનને આધિન ખાણનો સમાવેશ થતો નથી.અગાઉ ઉલ્લેખ કર્યો છે તેમ સ્વીકારવામાં આવે છે કે, જ્યાં અખબારો છાપવામાં આવે છે અને પ્રકાશિત થાય છે તે વ્યવસ્થાપનની માલિકીની પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ ફેક્ટરીઓ છે અને તે કાયદા દ્વારા સંચાલિત થાય છે. જો કે, કાયદાની કલમ ૧ (૫) એ જોગવાઈ કરે છે કે યોગ્ય સરકાર, કર્મચારી રાજ્ય વીમા નિગમ સાથે પરામર્શ કરીને અને જ્યાં યોગ્ય સરકાર કેન્દ્ર સરકારની મંજૂરી સાથે સત્તાવાર રાજપત્રમાં સૂચના દ્વારા આમ કરવાના તેના ઇરાદાની છ મહિનાની નોટિસ આપ્યા પછી રાજ્ય સરકાર હોય, તો કાયદાની જોગવાઈઓ અથવા તેમાંથી કોઈપણ, અન્ય કોઈપણ સંસ્થા અથવા સંસ્થાઓના વર્ગ, ઔદ્યોગિક, વ્યાપારી, કૃષિ અથવા અન્યથા સુધી વિસ્તરે છે.અધિનિયમમાં 'સ્થાપના' શબ્દની વ્યાખ્યા કરવામાં આવી નથી. તે કોઈપણ ઔદ્યોગિક, વ્યાપારી, કૃષિ અથવા અન્ય કોઈ સંસ્થા હોઈ શકે છે જ્યાં કર્મચારીઓ સંસ્થાના વ્યવસાયના સંબંધમાં રોકાયેલા હોય.કાયદાની કલમ ૩૮ એવી જોગવાઈ કરે છે કે કાયદાની જોગવાઈઓને આધિન, કારખાનાઓ અથવા સંસ્થાઓ કે જેના પર કાયદો લાગુ થાય છે તે તમામ કર્મચારીઓનો કાયદો દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી રીતે વીમો કરવામાં આવશે. કાયદાની કલમ ૩૯ જણાવે છે કે તે હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર યોગદાનમાં નોકરીદાતા દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર યોગદાન અને કર્મચારી દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર યોગદાનનો સમાવેશ થાય છે.આ યોગદાન કાયદાની પ્રથમ અનુસૂચિમાં નિર્દિષ્ટ દરો પર ચૂકવવાનું હોય છે, સિવાય કે જ્યાં સંબંધિત કર્મચારીઓને કાયદા હેઠળ કેટલાક લાભમાંથી બાકાત રાખવામાં આવે છે, તે કિસ્સામાં કોર્પોરેશન યોગદાનના દર નક્કી કરવા માટે અધિકૃત છે.

હવે કાયદાની કલમ ૨ (૯) પર પાછા ફરતા એવું જોવા મળે છે કે 'કર્મચારી' શબ્દનો અર્થ ફેક્ટરીમાં વેતન માટે કાર્યરત કોઈપણ વ્યક્તિ અથવા ફેક્ટરીના કાર્યના સંબંધમાં વેતન માટે કાર્યરત કોઈપણ વ્યક્તિ થાય છે, તેનો અર્થ એ પણ થાય છે કે જે સંસ્થાને કાયદો લાગુ પડે છે તેના કાર્યમાં અથવા તેના સંબંધમાં વેતન માટે કાર્યરત કોઈપણ વ્યક્તિ.જો આ કિસ્સાઓમાં એવું માનવામાં આવે કે પ્રિન્ટિંગ પ્રેસના વહીવટી અથવા સંપાદકીય વિભાગોના કર્મચારીઓ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસના કામ સાથે સંકળાયેલા છે, જે સ્વીકૃત ફેક્ટરીઓ છે, તો તેમને કાયદાની કલમ ૨ (૯) હેઠળ કર્મચારીઓ તરીકે ગણવા પડશે, તેમ છતાં તે કલમોને લાગુ પાડતા કાયદાની કલમ ૧ (૫) હેઠળ કોઈ જાહેરનામું બહાર પાડવામાં આવ્યું નથી.હકીકત એ છે કે આવી સૂચના જારી કરવામાં આવી છે, કાં તો અતિશય સાવધાનીની બાબત તરીકે અથવા કલમ ૨ (૯) માં વ્યાખ્યાના સાચા સૂચિતાર્થની ખોટી સમજણ પર, અપ્રસ્તુત બને છે.અપીલ-લેન્ડ્સના વહીવટી અને સંપાદકીય સ્ટાફના સભ્યો પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં કામ કરતા નથી તેમાં કોઈ શંકા નથી.પરંતુ પ્રશ્ન એ છે કે શું તેઓ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસના કામ સાથે કામ કરી રહ્યા નથી જે કાયદાની કલમ ૨ (૧૨) હેઠળ ફેક્ટરીઓ છે.

રોયલ ટોકીઝમાં, આયડ્રાબો અને અન્યો.વિરુદ્ધ કર્મચારી રાજ્ય વીમા નિગમ (૧) કેન્ટીનમાં કામ કરતા અને સિનેમા થિયેટર સાથે જોડાયેલા ટાયર સાયકલ સ્ટેન્ડ પર કામ કરતા કર્મચારીઓને સિનેમા થિયેટરના કાર્યના સંબંધમાં કાર્યરત વ્યક્તિઓ તરીકે રાખવામાં આવ્યા હતા.જો કે, કોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું કે માત્ર ફેક્ટરી અથવા સંસ્થાના કાર્યના સંબંધમાં કાર્યરત હોવું એ વ્યક્તિને કર્મચારી બનવાનો અધિકાર આપતું નથી, પરંતુ તે સાબિત કરવું આવશ્યક છે કે તે માત્ર સંસ્થાના કાર્યના સંબંધમાં કાર્યરત ન હતો, પરંતુ કાયદાની કલમ ૨ (૯) માં

ઉલ્લેખિત ત્રણ શ્રેણીઓમાંથી એક અથવા અન્યમાં કાર્યરત હોવાનું પણ દર્શાવવામાં આવ્યું હતું.

આ તબક્કે, આ અદાલતના બે નિર્ણયો પર વિચાર કરવો જરૂરી છે. હૈદરાબાદ એસ્બેસ્ટ્સ સિમેન્ટ પ્રોડક્ટ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ કર્મચારી વીમા અદાલત અને અન્ય (૧) અપીલકર્તા કંપની કે જેની સનતનગરમાં ફેક્ટરી હતી જ્યાં તે એસ્બેસ્ટોસ શીટ્સનું ઉત્પાદન કરતી હતી, તેણે દલીલ કરી હતી કે અન્ય વિવિધ સ્થળોએ આવેલી તેની ઝોનલ કચેરીઓમાં કામ કરતા કર્મચારી કે જેઓ સનતનગરમાં તેના દ્વારા ઉત્પાદિત ઉત્પાદનોના વેચાણ માટે કેનવાસ-સિંગનું કામ કરી રહ્યા હતા, તેઓ કાયદાની કલમ ૨ (૯) ની વ્યાખ્યામાં કર્મચારીઓ ન હતા કારણ કે ઝોનલ કચેરીઓ સંસ્થાઓ હતી, કારખાનાઓ નહીં. ઉપરોક્ત દલીલને નકારી કાઢતાં, આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે કાચી ધાતુની ખરીદી અથવા ફેક્ટરીના ઉત્પાદનોના વિતરણ અથવા વેચાણ અથવા ફેક્ટરીના વહીવટી હેતુઓ માટે ઝોનલ કચેરીઓમાં વેતન માટે કાર્યરત કોઈપણ વ્યક્તિ ફેક્ટરીના કામદારના સંબંધમાં કાર્યરત વ્યક્તિ છે અને તેથી તે કાયદાની કલમ ૨ (૯) દ્વારા વ્યાખ્યાયિત કર્મચારી છે. આ નિષ્કર્ષ પર પહોંચતા અદાલતે ૧૯૬૬ના અધિનિયમ નંબર ૪૪ દ્વારા કાયદાની કલમ ૨ (૯) ના સુધારા પર પણ આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે 'કર્મચારી' માં 'કારખાનાના વહીવટ સાથે જોડાયેલા કોઈપણ કામ પર વેતન માટે કાર્યરત કોઈપણ વ્યક્તિ' નો સમાવેશ થાય છે.

જ્યારે વર્તમાન અપીલને ઉપરોક્ત નિર્ણયોના પ્રકાશમાં ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે, ત્યારે વહીવટી સ્ટાફના સભ્યો અને દરેક પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં સંપાદકીય સ્ટાફને કાયદાની કલમ ૨ (૯)

હેઠળ કર્મચારી તરીકે ગણવા પડે છે. આ વ્યક્તિઓને આનુષંગિક અથવા પ્રારંભિક અથવા કારખાનાના કામ સાથે જોડાયેલા કામ પર સંબંધિત વ્યવસ્થાપન દ્વારા સીધી નોકરી આપવામાં આવે છે. દરેક કિસ્સામાં કારખાનાનું કામ અખબારનું છાપકામ અને પ્રકાશન હોવાથી, તેનું કામ અખબાર છાપવા માટે સામગ્રી તૈયાર કરવામાં જોડાયેલા સંપાદકીય સ્ટાફના સભ્યો અને કારખાનાની બાબતોનું સંચાલન કરવા માટે જરૂરી વહીવટી કર્મચારીઓની સહાય વિના કરી શકાતું નથી. તે સામાન્ય જ્ઞાનની બાબત છે કે સંપાદકીય સ્ટાફના સભ્યો પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ જ્યાં સ્થિત છે તે પરિસરમાં અથવા તેના પરિસરમાં લગભગ ચોવીસ કલાક કામ કરે છે. તેમનું મુખ્ય કામ એ છે કે પ્રેસમાં વહેતી માહિતીના સમૂહમાંથી, સમાચાર મૂલ્ય ધરાવતા સંદેશાઓ પસંદ કરવા, તેમને છાંટવા અને અખબાર દ્વારા સંદેશાવ્યવહાર માટે યોગ્ય બનાવવાનું છે. ભલે તેઓ વાસ્તવમાં પ્રિન્ટિંગ મશીનોના સંચાલનમાં રોકાયેલા ન હોય, પણ અખબારના પ્રિન્ટિંગ માટે 'હડતાલનો આદેશ' આપવામાં આવે ત્યાં સુધી સ્થળ પર તેમની હાજરી આવશ્યક છે. એવા કિસ્સાઓ છે કે જ્યાં છાપવાની પ્રક્રિયાની શરૂઆતની થોડી મિનિટો પહેલાં પણ છાપવાની બાબતમાં ફેરફારો કરવામાં આવે છે અને એવા કિસ્સાઓ છે કે જ્યાં અખબારની થોડી નકલો છાપ્યા પછી પણ, તેમને અટકાવી દેવામાં આવે છે અને સંપાદકીય સ્ટાફના જવાબદાર સભ્યોની છેલ્લી મિનિટની સલાહ પર નાશ કરવામાં આવે છે. સંપાદકો, સમાચાર સંપાદકો, પેટા સંપાદકો, પત્રકારો વગેરે કે જેઓ પ્રેસમાં સંપાદકીય સ્ટાફની રચના કરે છે તેમને સામૂહિક રીતે સમાચારના દ્વારપાલ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે કારણ કે તેઓ નક્કી કરે છે કે શું પ્રકાશિત કરવું જોઈએ અને શું પ્રકાશિત ન કરવું જોઈએ. અખબાર પ્રકાશિત કરવાના હેતુથી સ્થાપિત પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ લગભગ અખબાર પ્રિન્ટિંગ મશીનમાંથી બહાર આવે ત્યાં સુધી સંપાદકીય સ્ટાફના સભ્યોની સેવાઓ ઉપલબ્ધ કરાવ્યા વિના અસરકારક રીતે કામ કરી શકતું નથી. તેઓ વર્ચ્યુઅલ રીતે અખબાર પ્રેસનો અભિન્ન ભાગ છે અને તેઓ પ્રિન્ટિંગ

પ્રેસમાં કરવામાં આવતા કાર્યના સંબંધમાં કાર્યરત છે.સંપાદકીય સ્ટાફના સભ્યો સ્પષ્ટપણે કાયદાની કલમ ૨ (૯) ની કલમ (i) હેઠળ આવે છે. વહીવટી કર્મચારીઓના કિસ્સામાં પણ આવું જ છે.તેઓ આ શબ્દો ધરાવતી કલમ હેઠળ આવે છે જેમાં 'ફેક્ટરી' ના વહીવટ સાથે જોડાયેલા કોઈપણ કામ પર વેતન માટે કાર્યરત કોઈપણ વ્યક્તિનો સમાવેશ થાય છે, અહીં કહી શકાય કે ૧૯૬૬ ના અધિનિયમ નંબર ૪૪ દ્વારા કરવામાં આવેલા સુધારા વિના પણ આ અદાલત નાગપુરમાં ઇલેક્ટ્રિક લાઇટ એન્ડ પાવર કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ પ્રાદેશિક નિયામક કર્મચારી રાજ્ય વીમા નિગમ વગેરે. (૨) એવો મત રાખ્યો હતો કે કારખાનાના કારકુની સ્ટાફ વગેરે, પછી ભલે તેઓ કારખાનાની અંદર કામ કરતા હોય કે તેના પરિસરની બહાર કામ કરતા હોય, તે કાયદાની કલમ ૨ (૯) હેઠળ કર્મચારી હશે, જે તેના સુધારા પહેલા હતી.

મુખ્યત્વે મન-પ્રાદેશિક અથવા વહીવટી ક્ષમતામાં કાર્યરત વ્યક્તિને કાર્યકારી પત્રકારો (સેવાની શરતો) અને વિવિધ જોગવાઈઓ અધિનિયમ, ૧૯૫૫ની કલમ ૨ (૯) હેઠળ કાર્યરત પત્રકાર તરીકે ગણી શકાય નહીં તેવી દલીલ, વહીવટી કર્મચારીઓમાં કાર્યરત સભ્યોને પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં કર્મચારી તરીકે ગણવા જોઈએ નહીં તે એક અત્યંત સૌમ્ય દલીલ છે અને તે વધુ તપાસ કરવા યોગ્ય નથી.અધિનિયમ પરની અસર બીજા અધિનિયમની જોગવાઈઓ દ્વારા નિયંત્રિત કરી શકાતી નથી સિવાય કે એકની જોગવાઈઓ બીજીની જોગવાઈઓને અસર કરે.આવી કોઈ જોગવાઈ અમારા ધ્યાનમાં લાવવામાં આવી નથી.આ દલીલ કે આ કાયદો કાર્યકારી પત્રકારો (સેવાની શરતો) વિવિધ જોગવાઈઓ અધિનિયમ, ૧૯૫૫ દ્વારા અખબારની સંસ્થાઓને સ્પષ્ટ રીતે લાગુ કરવામાં આવ્યો નથી, કારણ કે તેણે તેની કલમ ૩,૧૪ અને ૧૫ દ્વારા કેટલાક કાયદા લાગુ કર્યા છે, આ કાયદો સંપાદકીય કર્મચારીઓને લાગુ

થવો જોઈએ નહીં.અમે સંતુષ્ટ છીએ કે કાયદાની કલમ ૨ (૯) સ્પષ્ટપણે તેમને કાયદાની મર્યાદામાં લાવે છે.

કાયદાની જોગવાઈઓની તપાસ કરવા પર અમારો મત છે કે વહીવટી વિભાગ અને દરેક પ્રિન્ટિંગ પ્રેસના સંપાદકીય વિભાગમાં વેતન માટે કાર્યરત વ્યક્તિઓ કાયદાની કલમ ૨ (૯) માં વ્યાખ્યાયિત કર્મચારીઓ છે અને કર્મચારી રાજ્ય વીમા નિગમ દ્વારા કરવામાં આવેલી માંગ વાજબી છે.

પરિણામે અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને તેમને ખર્ચ સાથે બરતરફ કરવામાં આવે છે.

એન. વી. કે.

અપીલ ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.